

DEN COLLINSKE MANUSKRIFTSAMLING

AF CARL S. PETERSEN

VED Gavebrev af 18de Juni 1905 skænkede Etatsraad Jonas Collin sin Samling af originale Forfattermanuskripter til det kgl. Bibliotek. Det udtaltes i Brevet, at efter tyve Aars Forløb skulde Samlingen underkastes en kritisk Revision; hvad der til den Tid maatte skønnes at være uden Interesse og Værdi, skulde udskydes, hvorefter den var tilgængelig paa samme Vis og under lignende Betingelser som Bibliotekets øvrige Haandskrifter.

Dette Arbejde er nu tilendebragt, og det synes da naturligt at give en Oversigt over Indholdet samt fortælle om, paa hvilken Maade denne enestaaende Samling er blevet til.

Som dens Grundlægger anføres ofte, ogsaa af mig i »Haandbog i Bibliotekskundskab«, Finansdeputeret under Frederik den Sjette JONAS COLLIN (f. 1776, d. 1861), et af de mest lysende Navne indenfor dansk Embedsstand. Det er imidlertid, hvad Samlingen selv i Følge sin hele Beskaffenhed tydeligt nok giver til Kende, en Vildfarelse. Saafremt nemlig hans Interesser var gaaet i denne Retning, vilde han paa Forhaand have haft Lejlighed til at tilfredsstille dem som ingen anden. Det er jo en vel-

kendt Sag, at Størsteparten af hans Samtids Forfattere, de ældre ikke mindre end de yngre, staar i Taknemmelighedsgæld til ham for virksom Støtte med Raad og Daad. Havde det da ikke været nærliggende for dem i Flok og Følge at glæde ham med deres Manuskripter, naar det vidstes, at her havde han et Sværmeri? eller hvis de ikke faldt derpaa af sig selv, hvem vilde vel have kunnet modstaa en Anmodning derom fra hans Side? Ikke des mindre fremviser Samlingen netop for denne Tids Vedkommende en paafaldende Mangelfuldhed og Spredthed; det kan desuden dokumenteres, at adskilligt af, hvad der kronologisk set hører herhen, først er indkommet langt senere, og det er derfor udenfor al Tvivl, at ganske vist følte den gamle Gehejmekonferensraad en levende Interesse for Forfatternes personlige Ve og Vel, men om deres Manuskripter har han ikke bekymret sig.

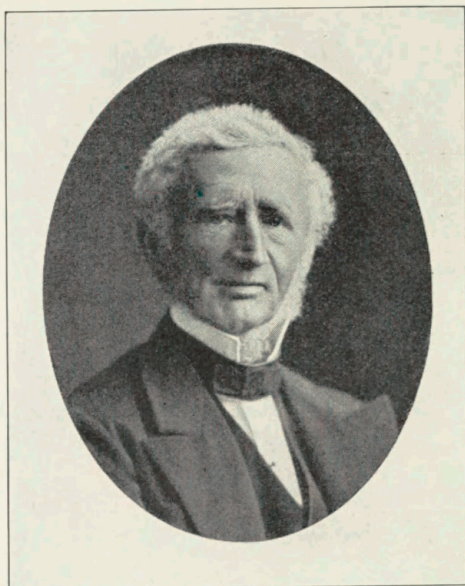
Det er Sønnen, Etatsraad EDVARD COLLIN (f. 1808, d. 1886), der er Samlingens Grundlægger. Ogsaa han var administrativ Embedsmand med mange forskellige Hverv (Sekretær i Fonden ad usus publicos, Departementschef i Finansministeriet, Direktør i Sparekassen for København og Omegn m. m.). Desuden var han aktivt litterært interesseret, optraadte selv som Forfatter med Skrifterne »Anonymer og Pseudonymer i den danske Litteratur« (1869) og »H. C. Andersen og det Collinske Hus« (1882), hans betydeligste Arbejde og — trods i nogen Grad svigtende psykologisk Forstaaelse — stadigt et Hovedværk i Andersen-Litteraturen; endelig var han alle sine Dage en passioneret Bogsamler, der ved sin Død efterlod sig et Bibliotek paa c. 25 000 Bind. Dette solgtes paa Auktion i København i

to Afdelinger henholdsvis den 2den November 1886 og den 17de Marts 1887, begge Gange: samt følgende Dage, men skønt det saaledes forlængst er splittet for alle Vinde, er det endnu ad to Veje muligt at lære det at kende baade for Helhedens og Enkelthedernes Vedkommende: dels gennem den af J. Vahl og V. Aarup affattede, systematisk ordnede Auktionskatalog (2 Bd., 1886-87), dels af Collins egen haandskrevne, alfabetiske Fortegnelse i Protokolform, der findes i »Den Collinske Manuskriptsamling« som No. 115, 4° (2 Bind + 1 Tillægsbind).

Paa Forsatsbladet til sin Fortegnelses 1ste Bind har Collin skrevet følgende Ord, der er taget af Jens Worms Fortale til hans danske Forfatterlexikon: »Jeg samler ei allene Grundlærde og Halvlærde; men endog næsten Ulærde, naar de ikkun have ladet noget trykke, hvilket alle maaskee ikke vil biefalde. Hvor vanskeligt vilde det ikke være at afpæle Grændser til Skilsmisse imellem de adskillige Classer af Skribentere? Overalt have saadanne Smaalærde længe siden, saa at sige, vundet Borgerskab i den lærde Republik. Det er derfor ikke min Sag at giøre dem saadan Hævd disputeerlig.« Overensstemmende med dette Motto har han, der kun samlede paa danske Bøger, anlagt sit Bibliotek som et nationalt Universalbibliotek, omfattende de forskelligste Arter og Grene af den danske Litteratur indenfor alle Fag og Videnskaber, med størst Fuldstændighed for det 19de Aarhundrede og noget mindre for det 18de, hvorimod de ældre Perioder er des svagere repræsenterede, jo længere man kommer tilbage i Tiden (af Palæotyper er der kun ganske enkelte Stykker). Det ligger saaledes nær at sidestille dette Bibliotek med det tilsvarende, som det 18de Aarhundredes store Samler af dansk

EDVARD COLLIN

Litteratur Henrik Hjelmstjerne bragte til Veje, og som 1807 skænkedes til det kgl. Bibliotek – uden at der dermed skal være sagt noget om, hvorvidt Collin selv har tænkt sig sin Samling som en Fortsættelse af og et Supplement til Hjelmstjernes. I én Henseende er der dog en stor og afgørende Forskel mellem de to Biblioteker. Medens Hjelmstjernes Samling, hvis Hovedstyrke ligger i Litteraturen fra Bogtrykkerkunstens Indførelse i Danmark til

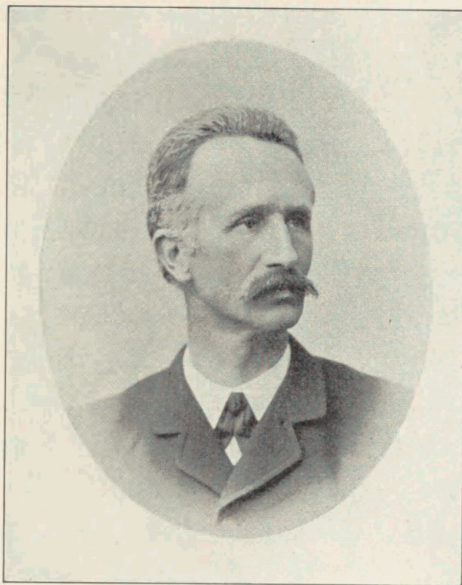
Udgangen af det 17de Aarhundrede, indeholdt mangfoldige Bøger, som ikke forud fandtes i det kgl. Bibliotek, var det samme ikke Tilfældet med Collins og kunde selvsagt ikke være det, og der er derfor ingen Grund til med C. St. A. Bille (Dansk biografisk Lexikon IV 63) at betragte det som et nationalt Tab, at hans Bogsamling ved Auktionen spredtes for alle Vinde.

Naar og hvorledes Edv. Collin er faldet paa den Tanke til sin Samling af trykte Bøger saa vidt muligt at føje ogsaa Manuskripterne til dem, lader sig nu næppe afgøre. Derimod kan det med Sikkerhed siges, at han ved Ideens Udførelse har haft en ivrig Medhjælp i sin Søn, Etatsraad JONAS COLLIN (f. 1840, d. 1905), der af Fag var Zoolog og som saadan Elev af J. C. Schiødte. Efter Faderens Død førte han Samlingen videre paa

egen Haand, udvidede Rammerne og gennemførte Indsamlingen med en saadan Energi, Omtanke og Fordomsfrihed, at det uvilkaarligt aftvinger Respekt og Beundring. Saaledes som »Den Collinske Manuskriptsamling« foreligger, er den fra første Færd i Virkeligheden lige saa fuldt hans Værk som hans Faders. —

Jeg skal nu nærmere gennemgaa Samlingen og søge at vise dens Væxt frem gennem Tiden. Ved mange af Manuskripterne ligger Breve, af hvilke man ser, naar og hvorledes vedkommende Haandskrift er erhvervet; lignende Oplysninger kan hentes fra den store Collinske Brevsamling, der — ligeledes ved Jonas Collins Forsorg — sammen med Manuskripterne indgik som Gave til det kgl. Bibliotek.

JONAS COLLIN

I

Der findes i Samlingen intet Originalmanuskript ældre end sidste Halvdel af det 18de Aarhundrede, og hvad der foreligger fra denne Tid, er tilmed særdeles lidt og overmaade tilfældigt. Et enkelt Digt af *Johannes Ewald* og et dito af *Baggesen*, et Par Digte af *P. A. Heiberg* og hans Stambog, et Brudstykke af *Rah-*

beks Forelæsninger over den danske Litteratur, forskellige Optegnelser af *Edvard Storm*, hvorimellem de Foredrag over nordisk Mytologi, *Oehlschläger* hørte som Elev i Efterslægtsselskabets Skole, og en Del haandskrevne Sager af Filosofen *M. G. Birckner* er saa noget nær det hele. At Forekomsten af den sidst nævnte Efterladenskaber skyldes den Omstændighed, at Excellencen Collin var gift med *Birckners* Enke, siger saa nogenlunde sig selv; om det øvrige Herkomst haves ingen Underretning.

Lidt fyldigere, omend med store og paafaldende Lakuner, fremtræder Samlingen, naar Talen bliver om de Forfattere fra det 19de Aarhundrede, der fødtes i de sidste Decennier af det 18de, og som altsaa er den gamle Gehejmekonferensraads mere eller mindre jævaldrende Samtidige. Af *Oehlschläger* findes, som det væsentligste, Manuskriptet til »Dina« og den Afskrifts Afskrift af Renskriften til »Hakon Jarl«, der har tilhørt *Kamma Rahbek*, efter hende Broderen *Carl Heger*, fra hvem den kom til *Adolph Drewsen*, som forærede den til sin Svoger *Edvard Collin*. Af *Grundtvig* foreligger Trykmanuskripterne til hans Afhandling om Rimkrøniken og til »Sangværk for den danske Kirke«; af *Hauch* Renskrifterne til Romancecyklerne fra hans Alderdom »*Valdemar Atterdag*« og »*Valdemar Sejer*«, som udkom henholdsvis 1861 og 1862; men af *Blicher*, *Bredahl*, *Bødtker*, *J. L. Heiberg*, *Hertz*, *Ingemann* og *Chr. Winther* er der kun mindre, som *Helhed* taget lidet værdifulde Stykker, og *Fru Gyllembourg* er der overhovedet intet af. Saa godt som fuldstændig er derimod *Carl Bernhard* til Stede, ogsaa *Overskou* er fyldigt repræsenteret, og med Hensyn til deres Forekomst op-

lyser Breve, at den første i levende Live fra Tid til anden har afleveret sine Manuskripter til Edv. Collin, medens Overskous først i 1874 efter Forfatterens Død og som det synes forbundet med nogen Vanskelighed er kommet i hans Besiddelse. Langt betydningsfuldere end disse to i og for sig smukke Suiter er dog Tilstedeværelsen af *Poul Møllers* litterære Efterladenskaber, der saa ubetinget for dette Tidsafsnits Vedkommende er Samlingens Perle. Naar undtages Optegnelserne fra Kinarejsen, som endnu befinder sig i privat Eje, haves iøvrigt her hele Forfatter-skabet, det poetiske som det filosofiske, saaledes som det forefandtes ved hans Død: Optegnelsesbøger, Kladder og Udkast, derunder Manuskriptet til »En dansk Students Eventyr«. Det var Fremkomsten i 1894 af Vilhelm Andersens Bog om Poul Møller, der gav Jonas Collin Lejlighed til med Andersen som Mellemand at erhverve denne Skat som Gave fra Digterens ældste Søn, Oberst Chr. Møller.

Mellem de Forfattere, hvis litterære Virksomhed hovedsagelig falder i Fyrreerne, Halvtredserne og Tresserne, og som altsaa er Edv. Collins Samtidige, glimrer *Søren Kierkegaard* ved sin totale Fraværelse, *Carl Bagger* ligesaa. Det er ikke store Sager, der findes af *Goldschmidt*, *Ploug* og *Chr. Richardt*, noget mere af *Erik Bøgh*; fra *Aarestrups* Haand er et Par Hefter med Ungdomsdigte, paa hvilke Edv. Collin har noteret, at de er forefundne blandt afdøde Pastor Timms Papirer og i 1867 forærede ham af Boghandler Lyng. Af *Fr. Paludan-Müllers* Produktion indtil Udgangen af Fyrreerne er der intet, heller ikke »Adam Homo«, men fra og med »Ahasverus«, der udkom 1853, foreligger hele det følgende Forfatterskab i for det meste stærkt

Om Haarneseren, der forskjellende opdrag sin Fødsel.
 Eft. for alleve vore Sympaktien med det almene Liv.

Et af Homer's skjønneste Forbin for de almindelige Døds og der. alene ved
 de Fremstilling af de rindende Livsforhold. Blot forvante sig med alle
 Fremstille med saa naive iktning uden at de tydelig selv er
 et u. indhold. Den dybeste Fiktion gives i en del fremstiller de
 Forstilling uden at der blot er. Men blandt ikke end for et
 et ved Fiktion ud for hin ad; men det har sig end for en paa
 i poetiske Kunst.

G. T. Grønner. København 1823.

Dej fornu Dem i dag til, alene for et best Dem om Faldet, for
 ly forsvare Dem og Der Familie en rjedly Faldet.

Dannede Kvinde for ved at bedomme Mandfolk med sin udvorte Forbin, Na-
 turens Døds - her paa den del en spri - med sin aandelige Egenskab
 Den begyndende Erjendelse, tager sig sig selv som lidt mere til de
 ydre Gøst.

Man vil gerne overføre Homer's betydning i den Erkjendelse af det
 de til sig selv og vore Alene om Faldet.

Odysseus 121. με τὴν μοῖραν ἴδμεν ἀνθρώπων, ἣν ἔσθ' ἄνθρωποι
 ἔχουσιν ἡ δὲ δακρυπλάσειν ἰσχυρότατα καὶ ἔρρατα αἶμα

Althim' havde man allerede dengang bemærket at man se kunne bi
 at gøde, naar man her er Rind.

En Værksted er ved at overføre Homer's ved sin naive Spr; Døds i de for
 Løst; Althim' leviens ei gode kan behold i Homer, da man for Regn
 mædte sig med sig selv og de fremstiller Odysseus de de Løst
 Pakt.

gennemrettede Trykmanuskripter skrevne paa Foliopapir, et Format Paludan-Müller ligesom Carl Bernhard med Forkærlighed benyttede. Særdeles smukt og anseeligt præsenterer sig *Johannes Fibiger*, *Mathilde Fibiger* (»Clara Raphael«), *Hostrup*, *H. V. Kaalund* og *Chr. K. F. Molbech*, men altsammen overskygges det langt af, hvad *H. C. Andersen* møder med. I broget Mangfoldighed findes her ikke blot Udkast, Kladder og Renskrifter til hans Digte, Skuespil, Romaner, Eventyr og Rejseskildringer, men ogsaa Karakterbøger, Stile og Optegnelser fra Skoletiden, de første primitive poetiske Forsøg, Ansøgninger og Anbefalinger, udførlige Dagbøger og Almanakker med korte Notiser, Stambogsblade, Digte til ham fra Vøxne og Børn – kort sagt: Hovedgrundlaget for ethvert Studium af hans Liv, Personlighed og Skrifter. Om Proveniensen behøver man ikke at lede. »Min afdøde Ven H. C. Andersen,« siger Edv. Collin i sin Bog om Andersen og det Collinske Hus, »havde for Skik, ved sine daglige Besøg i mit Huus at levere mig et eller andet lille Stykke eller en Optegnelse, hans tidligere Liv vedkommende, som han havde »fundet ved at rode i sine Papirer«; han kjendte mig som Samler, og som Ven, og vidste, at selv disse Brudstykker – om mange kan jeg sige: Papiirstumper – kunde have Interesse for mig.«

Med Halvfjerdsernes, Firsernes og Halvfemsernes Forfattere befinder vi os blandt Jonas Collins Samtidige. Det er her ulige lettere at nævne dem, der mangler, end hvem der er til Stede. I et Omfang og en Udstrækning, som er aldeles imponerende, er de nemlig saa godt som alle med uden Persons Anseelse, uanset litterær Partifarve og uden Hensyn til afstedkommet

Forargelse i Borgerskabet; Rummeligheden maales maaske bedst ved Navne som *Beatus Dodt* og *Scheel Vandel*. Naturligvis er der enkelte svagere Punkter. Af *Edvard Brandes* findes saaledes kun et Par Afhandlinger, intet af hans skønlitterære Arbejder; af *J. P. Jacobsen* blot »Niels Lyhne« i Renskrift, skrevet paa forskelligfarvet Brevpapir; af *Vilh. Topsøe* »Jason med det gyldne Skind« og »Fra Studiebogen«; af *Otto Benzon* »En Skandale« og »Sportsmænd«; af *Herman Bang* og *Henrik Pontoppidan* henholdsvis »Stuk« og »Ung Elskov« samt forskellige mindre Fortællinger. Er der her kun Tale om enkelte Stykker, foreligger til Gengæld en større Række Manuskripter (ofte den hele Produktion) af *Sophus Bauditz*, *Vilhelm Bergsøe*, *Jenny Blicher-Clausen*, *Einar Christiansen*, *Gustav Esmann*, *H. F. Ewald*, *Emma Gad*, *Karl Gjellerup*, *Henning Jensen*, *Laura Kieler*, *Sven Lange*, *Karl Larsen*, *Gyrithe Lembcke*, *Cornelia Levetzow*, *Oscar Madsen*, *Zacharias Nielsen*, *P. F. Rist*, *Palle Rosenkrantz*, *Sophus Schandorph*, *Henrik Scharling*, *Rudolph Schmidt*, *Erik Skram*, *Axel Steenbuch*, *Viggo Stuckenbergh*, *Edvard Søderberg* og *Vilhelm Østergaard*; til dem slutter sig Skolelærerlitteraturens Mænd som *Anton Andersen*, *Ingvor Bondesen*, *L. Budde*, *Anton Nielsen*, *Jens Skytte*, *Knud Skytte* og *C. A. Thyregod*, og af det 20de Aarhundredes førende Forfattere træffes *Jeppe Aakjær*, *Johannes V. Jensen*, *Martin Andersen Nexø* og *Johan Skjoldborg* med enkelte af deres første Frembringelser. I overdaadig Fylde møder endelig *Holger Drachmann* med Udkast, Kladder og Renskrifter, ofte illustrerede af Digteren selv, til hele det samlede Forfatterskab fra Slutningen af Tresserne indtil Midten af Halvfemserne; mange af Digtene, særlig fra Ungdomsaarene, har aldrig været offentliggjorte, og

VI.

„Student Lyhne - Fru Boye; Student
Friedrich Petersen - Fru Boye.“

Det var Eric, der hvorefter og det foregik
i Mikaelens Aalbor, et stort ^{lyst} Maa med
stampet havgulv og talv Aalen til Kystet,
med tre Poste, som fiske ud den ene Vej,
og i den anden Dine, der gik ind til Smaa-
atlierne bagved Aalborg var snart drevende af
Stenk fra Ler og Gips og Marmor; det havde
også Spindeltrævandene. Højden togte
som Gøjlgave og tegnet Flodkøst fra de
store Rinder, det laa i Gyde, Uind og Nuv,
i Middelstrøbet, Løtte og Gevandt fra den
Vindmøl af Aftibning, der som en Trise
af Nuvaleen Tærbord, fra Lær og Hølle
trud og hele Stuen vint, glavbortvare i
Hvorne og til Posten, de høje Ravbortvare:
denne store Brallion, den havde det fiddet
nære grøn and grøn Oliven.

Eric stod med Aalbor og meddelte i
Blauer og Gax med Sapi. hie fra det
nære, lidt lakkede Haar han havde faaet
Kendelisket inden vidt og som helt mandig
id over de sine Bøje, ex. om. kvatte Ven-

Mataan Røret

(Læs den ops og komme frem paa den.
Følgen; slæppe mig hævden for Gjæne og se
int' med klappre uden).

Høj frækt, min Tid! med den Nordvest
hvo Raaden haft sig en Prins fort;
men Redningsfaar - ja det er klast-
skat baade det To og Hov og Bleet.
den gamle vor som en Norlam Hest
- de sagt, den formelig rumbled til Tiber-
kilden og vand, med for etige Liden,
Kilden i Tøen, med alle de Tiden
Lepitøjsvare, meget for rank -
det var intet Mudek at dyret sunk.

maa tage en Tids med To og Bleet.
maa vise sig i det for
sammen med de
strabassere i To og Bleet.
maa prøves og ives

(Løft sig i Skæne)

Te hvor den kommer, net som en charge -

(væder ind)

set Gled paa Tiden og lad det koge;
tag selv Komme frem, og Tøpper og slukket
hvad sigt de mangler der Piddesunkler?
svak om en Ting! - tilføj sig i Skabel;
varets med Fabel, ja gaa og tab 't! -

de kommer den ind, præcis som
en charge -

derfor der gaa i Gfleten,
og den Hæd, og ting den hank!

derfor som hørte
derfor, der gaa i Gfleten

(se ind)

Min er den der mig! - De er Folk paa hævden,
te løber, den ene efter den anden -
hvis man vil have som sorte Myr
naa skam. se det ikke gefortig ind -
aa Tid!

(et Giddele spænt, der paa lettet, maaten med Lætte)

Passiar! det er gamle Jens Brækten, som styres.

for flere af de berømteste trykte Værkers Vedkommende kan de her forfølges, lige fra den første Indskydelse fæstnedes paa Papiret, til det færdige Værk afleveredes i Bogtrykkeriet.

Hermed er imidlertid Samlingens Indhold ingeniunde udtømt; den rummer nemlig ikke alene danske Manuskripter, men ogsaa svenske og norske. Ganske vist er de svenske saa faa i Tal og i sig selv saa lidet betydningsfulde, at det blot for den bibliografiske Fuldstændigheds Skyld skal nævnes, at der findes enkelte mindre Stykker af *Heidenstam*, *Selma Lagerlöf* og *Strindberg*, noget mere af *Anna Charlotte Edgren-Leffler*. Helt anderledes er det med Nordmændene; deres Nærværelse bidrager i høj Grad til at give Samlingen Karakter og Rejsning. Vistnok er der intet hverken af *Wergeland* eller *Welhaven*; de norske Forfattere, paa hvem det her i første Række kommer an, er de fire »store«, der med Fr. Hegel som Forlægger brød sejrrikt igennem og underlagde sig Læseverdenen i og udenfor Norden: Bjørnson, Ibsen, Lie og Kielland.

Af dem er *Bjørnstjerne Bjørnson* svagest repræsenteret: foruden med enkelte Digte (deriblandt Kladden til »Fordum syntes Danebroge«, skrevet i April 1864) og nogle, ofte stærkt gennemrettede Bladartikler iøvrigt kun med Skuespillet »Halte-Hulda« i Afskrift eller Renskrift med en anden Haand end Bjørnsons egen, men afvigende fra den ældste trykte Udgave og som Følge deraf vigtig i tekstkritisk Henseende. At der ikke er mere, skyldes aldeles ikke Uvilje mod Collinerne som Samlere; Grunden ses af et Brev til Jonas Collin (20/7 1861): »Jeg erindrer ikke, at jeg har lovet dig Manuskript til din Fader. Jeg har nemlig slet Intet, som kan kaldes Manuskript. Jeg river mit

Fordum syntes ~~Danebrøge~~ Danebrøge

~~frækvalt, rosenrødt~~

~~fræde gennem tidens Årge
for en Himmelstøt,~~

~~Go for Brigt af Danmarks Hæde,
jeg for Sang for det gamle~~

~~Land, som kaldes for det gamle
Rind, med de gamle og med tidens Træfælgfare
over Verdens fare!~~

~~Ad, mi
Det mig syntes Danebrøge~~

~~lykkeligt, blodig rødt~~

~~dale for en anstødt Årge,~~

~~der har sig forblødt~~

~~fyggle for en Hæde med Hæde, som af den for Brødre fæjds,~~

~~Det, i det Brigt begæret, segner mig Faldet her~~

~~Det er sig selv af Brødre hæder, Korsets Ting og!~~

~~med sig selv og sinne~~

~~Bjornstjerne Bjornson~~

~~Det er sig selv for sig selv~~

~~Det er sig selv for sin Lænde Jæder~~

~~er sig selv for sig selv Lænder~~

~~Det er sig selv~~

~~Det er sig selv med sig selv iles
Kraft lykkeligt Jæder~~

Papir op i Remser [Strimler], disse fylder jeg og ordner med Tal, og andre Lapper lægger jeg ved Siden fulde af Indskud og Rettelser. Saa skriver jeg dette Altsammen af, retter ogsaa ofte heri – hvad skal saa kaldes Manuskript – det Første eller Andet? Det gaar Altsammen Pokker i Vold. Jeg har heller ikke en Bog hos mig af dem, jeg har skrevet, og jeg taaler ikke se Kladen, naar jeg er færdig« (Gro-Tid I 285).

Modsat Bjørnson bevarede *Henrik Ibsen* omhyggeligt sine Manuskripter, og af ham findes – med Undtagelse af de fire, 1877-82 i umiddelbar Rækkefølge efter hinanden udkomne Skuespil »Samfundets Støtter«, »Et Dukkehjem«, »Gengangere« og »En Folkefjende« – alle Værker fra »Brand« (1866) til »Når vi døde vågner« (1899), hans sidste Arbejde, i de for deres kalligrafiske Sirlighed og pertentlige Textgengivelse saa berømte Renskrifter, »Brand« tillige i en stærkt gennemrettet Konzept; derimod er der intet af de forud for »Brand« liggende dramatiske Værker. Heller ikke *Jonas Lies* første Bog, »Den Fremsynte«, der udkom 1870, er til Stede, hvilket synes saa meget mærkeligere, som ellers hele hans øvrige Produktion forefindes: Romaner, Fortællinger, Digte og Skuespil, næsten altsammen i Renskrifter, skrevne med Fru Thomasines karakterfaste Haand, tidt dog med Rettelser og Udstregninger af Lie selv. Hvad endelig *Alexander L. Kielland* angaar, mangler Romanen »Garman & Worse«, til hvilken der kun findes et af ham selv tegnet Kort over Sandsgaard og Omgivelser; paa denne Undtagelse nær haves hele Forfatterskabet, Noveller, Romaner og Skuespil, som oftest baade i »1ste Skrivning« og »2den Skrivning«, som det hedder i Kiellands Sprogbrug.

Femte handling.

(I Vienna. Et hvortil rum i katalkomber-
ne. Til venstre ses en buelet gang opad.
Gennem bergsiden i baggrunden er udklippet en
bræppe, som ender oppe ved en lukket dør. Foran
til højre fører en mængde træs med til de dybere
liggende gange. Rummet er svagt oplyst af en
brændende kongelampe.)

(Cosar Julian, med træet skog og i småsige
kløder, står liden over åbningen til højre.
Dømpet salmesang lyder igennem døren fra den
udenfor tilbyggede kirke.)

Cosar Julian

(Taler ned ad.)

Endnu intet tegn?

En stemme

(dybt nede.)

Gubeh.

Cosar Julian.

Overken ja eller nej? Overken for eller imod?

Stemmen.

Begge dele.

Cosar Julian.

Det er ungdom med intet.

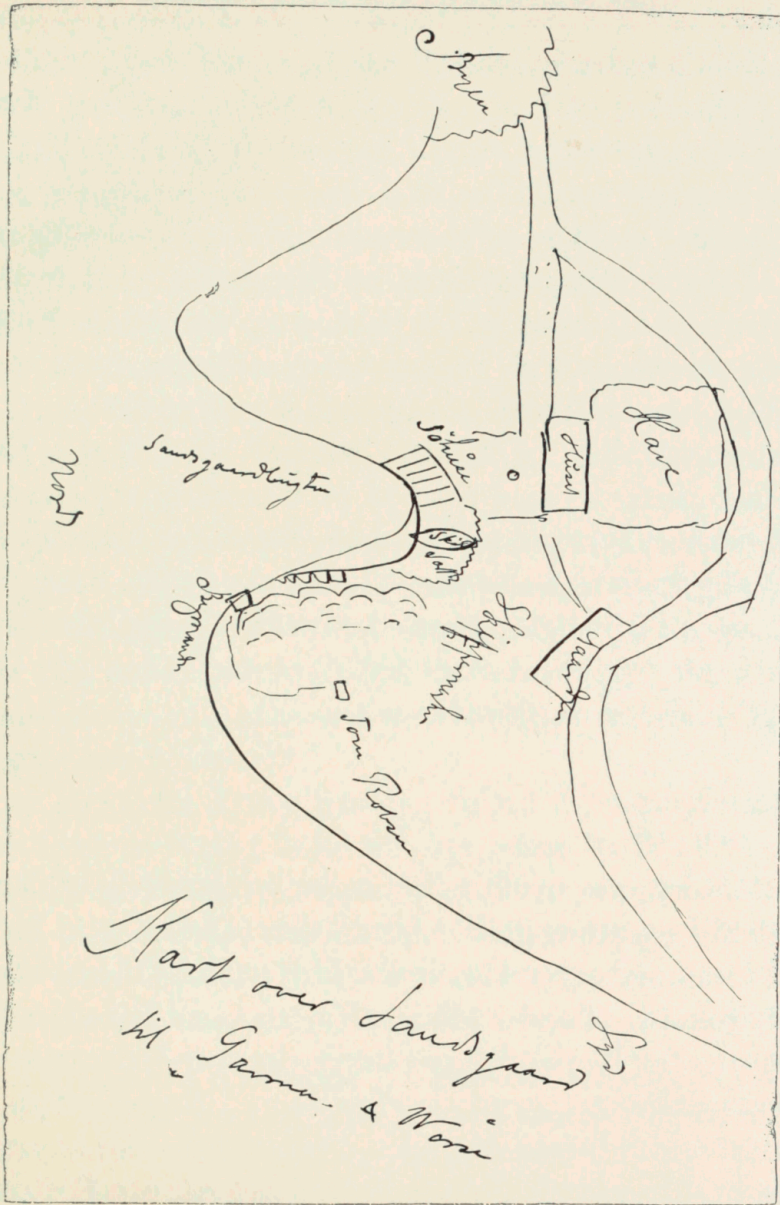
Stemmen.

Vend, vend,

Til de fire »store« slutter sig deres jævnbyrdige Landsmandinde *Amalie Skram*. Af hende, der paa sin Gravsten demonstrativt lod sig kalde »Dansk Borger, dansk Undersaat og dansk Forfatterinde«, foreligger ligeledes hele Forfatterskabet i stærkt gennemrettede Trykmanuskripter. Med flere af sine større Arbejder er endvidere *Magdalene Thoresen* repræsenteret, *Hans Aanrud*, *Arne Garborg* og *Hans E. Kinch* med forskellige mindre Fortællinger; af *Kristian Elster* findes »Farlige Folk« og af *Knut Hamsun*, det 20de Aarhundredes store Nordmand, Romanen »Mysterier«, der udkom 1892.

Med Redegørelsen for Nordmændenes Deltagelse i Samlingen er Gennemgangen af den dog ikke sluttet. Ved Siden af skønlitterære Forfatteres Manuskripter omfatter den ogsaa et ikke helt ringe Antal videnskabelige. Overmaade omfangsrige er *Chr. Molbechs* efterladte Papirer, der indkom 1889 efter forud at være blevet afviste af det kgl. Bibliotek: Digte og andre æstetiske Arbejder, Rejsedagbøger, Samlinger til og Forelæsninger over dansk Litteratur- og Sproghistorie samt et Utal af Optegnelser paa løse, for det meste uordnede Sedler af det mest brogede Indhold. For saa vidt mindre værdifuldt er *F. C. Sibberns* Efterladenskab, der erhvervedes 1896, som det mest bestaar af Trykmanuskripter, ofte ganske vist stærkt gennemrettede, til hans filosofiske, politiske og æstetiske Arbejder. Rigest repræsenterede er dog den nyere Tids videnskabelige Forfattere. En varm Ven havde Samlingen i *Edvard Holm*, til hvis store Værk »Danmark-Norges Historie fra 1720 til 1814« Manuskriptet er fuldstændigt til Stede; af *Troels-Lunds* Hovedværk »Dagligt Liv i Norden« foreligger 4de til 13de Bog i Forfatterens egenhændige Haand-

Kart over Sandsgaard
 til Garmen & Worse

Alexander L. Kielland: Garman & Worse. Kortskitse.

skrift. Blandt andre Videnskabsmænd, af hvilke der findes anseelige Arbejder, skal anføres *Vilh. Andersen*, *Georg Brandes*, *H. F. Feilberg*, *Emil Hannover*, *Harald Høffding*, *A. D. Jørgensen*, *Julius Lange*, *Sophus Müller*, *Marcus Rubin*, *Johannes Steenstrup* og *Valdemar Vedel*. Der udkom overhovedet ikke lettelig noget Værk af større almen Interesse og Betydning, uden at Manuskriptet til det søgtes sikret for Samlingen; det gælder *Kr. Bahnsøns* »Etnografien«, *Carl Bruuns* »Kjøbenhavn« og *P. M. Stolpes* »Dagspressen i Danmark«, som det gælder *Fr. Langes* Bog om Paludan-Müller og *Richard Petersens* om Thomas Kingo. Det falder ganske i Traad hermed, at Manuskriptet til en Oversættelse som *P. Hansens* af Goethes »Faust« er bragt til Veje. Selvfølgelig kom ogsaa norske Videnskabsmænd i Betragtning, naar Lejlighed dertil gaves; saaledes træffes *Frithjof Nansen* med »På ski over Grønland« og *J. E. Sars* med 2den-4de Del af »Udsigt over den norske Historie«.

II

Om Maaden, paa hvilken Samlingen er blevet til, er der allerede i det foregaaende givet Antydninger. Det ses, at et Hovedmiddel maa have været den direkte Henvendelse til Forfatterne. Men da Jonas Collin, der aabenbart i høj Grad har taget Faderens Motto for Bogsamlingens Forøgelse som Rettesnor ogsaa for Manuskriptsamlingens, overtog denne, bragte han forskellige andre, sideløbende Metoder i Anvendelse for at naa det Maal, som foresvævede ham. Saaledes knyttede han Forbindelse med Redaktioner af Tidsskrifter, ikke blot danske som »Til-

skueren« og »Museum«, men ogsaa norske som »Nyt Tidsskrift«, der udgaves af Arne Løchen og J. E. Sars; det fremgaar af et Brev fra denne sidste (^{22/1} 1894), at de Manuskripter, der kunde antages at interessere Collin, og som Forfatterne ikke ønskede at beholde eller vilde have tilintetgjorte, skulde tilstilles ham gennem Cammermeyers Boghandel. Som faste Leverandører skaffede han sig endvidere Dagbladet »Dannebrog« og Roms Almanak, til hvilken de fleste af Skolelærerlitteraturens Mænd var Bidragydere. Endelig havde han sin jævnlige Gang i Forlagene, først og fremmest naturligvis hos Hegel i Klareboderne.

At der ad disse Veje tilførtes Samlingen kvantitativt store Forøgelser, er sikkert, men lige saa uomtvisteligt er det, at her stod Kvaliteten som Regel i sørgeligt Misforhold til Kvantiteten. Det bedste ydede stadigt Forfatterne selv, og Samarbejdet med dem var ogsaa for ham Hovedkilden; til det alene vil vi derfor her holde os.

Som en samlet Prøve paa den fulgte Fremgangsmaade hid sættes først en Række hidtil utrykte Breve fra FR. PALUDAN-MÜLLER til Edvard Collin. De stammer alle fra hans senere Aar og viser tydeligt nok, at uden Collins Optræden vilde ogsaa de sidste litterære Efterladenskaber efter en af Danmarks største Digttere efter al Sandsynlighed nu være forsvundne.

^{6/4} 1865. Hermed, høistærede Hr. Etatsraad, har jeg den Fornøielse at sende Dem det ønskede Manuscript (Ungdomskilden) tilligemed et ældre (Ahasverus) hvoraf jeg just er kommen i Besiddelse, da jeg af Deres Brev erfarer, at De er en Ynder og Samler af slige Sager. Det skulde glæde mig meget, om De vilde modtage dem begge som

en Foræring fra min Haand, og som et ringe Vidnesbyrd om min Høiagtelse for Dem og Deres salig Fader.

11/4 1873. Jeg har tøvet et Par Dage med at besvare Deres venlige Skrivelse af 6te d. M., for at tænke efter, om jeg maaskee i et eller andet af mine Gjemmer, enten her i Byen eller paa Fredensborg, skulde have et heelt fuldstændigt Manuscript, som jeg kunde overlade Dem. Jeg tvivler nu vel derom, men ganske vis derpaa er jeg dog ikke, før jeg har seet efter ude i min Sommerbolig, og jeg maa derfor udbede mig Frist af en Maanedstid, før jeg giver Dem endeligt Svar. Skulde jeg ikke have Andet, vil jeg dog altid kunne overlade Dem en Bog af 3^{die} Deel af Ivar Lykke, som nu er under Pressen, om end Manuscriptet paa enkelte Steder er slemt maculeret.

Tro ikke, kjære Hr. Etatsraad, at jeg gjør mig kostbar! Det er intet Offer jeg gjør ved at overlade Dem noget Manuscript, som dog ved given Leilighed vilde blive kastet paa Ilden.

29/10 1873. Vendt tilbage til Byen, efter mit Sommerophold paa Fredensborg, tillader jeg mig at meddele Dem, at jeg — ifølge Deres i Foraaret udtalte Ønske — har efterseet mine Gjemmer saa vel her som paa Landet, for at opstøve Manuscripter til Dem; men at Undersøgelsen kun har givet et daarligt Resultat. Saagodt som alt mit ældre Manuscript er brændt eller paa anden Maade tilintetgjort, og jeg havde nu ikke Andet at sende Dem end en Afskrift fra min Haand af det ved Trykningen af Ivar Lykke benyttede Manuscript; men i selve denne Afskrift er der store Lacuner; meget er bortkommet under Trykning og Correctur; meget slettet og paa anden Maade fordærvet, saa jeg virkelig undseer mig ved at tilstille Dem, høistærede Hr. Etatsraad, disse Rester.

Idet jeg derfor beder Dem denne Gang at tage Villien for Evnen, lover jeg Dem for Fremtiden at have Deres Brev i Erindring, hvis jeg skulde faae passende Manuscript at disponere over.

14/11 1873. Hermed har jeg den Ære at sende Dem en heel Deel gammelt Manuscript, som jeg forleden — efter at have modtaget

Deres sidste Skrivelse — ganske uventet traf paa i Krogen af et Bogskab. Dersom det ikke er Dem til Besvær, er det Deres til Arv og Eie. Sammesteds traf jeg ogsaa Størsteparten af Manuscriptet til Ivar Lykkes 1ste og 2^{den} Deel, som jeg her føier til hvad der er levnet af 3^{die} Deel.

Skulde nu De, høistærede Hr. Etatsraad, føle Dem overvældet af denne store Papirmasse, maa De anklage Dem selv derfor, da jeg, uden Deres bestemt udtalte Ønske, neppe havde dristet mig til at sende Dem saameget.

15/11 1873. Jeg seer, at jeg i den Pakke jeg sendte Dem igaar har forglemmt at indlægge medfølgende 2 Manuscripter (Benedict af Nursia og det Meste af det bibelske Drama Paradiset) hvortil jeg sigtede med de første Linier i mit Brev. Idet jeg her gjør min Forglemmelsesfeil god, beder jeg Dem ogsaa at modtage denne Sending med Velvillie.

22/6 1874. Først nu kan jeg besvare Deres lille Brev af 10. d. M., da mit Manuscript først iovergaars blev mig tilbagesendt fra Theatret, hvor der var taget Afskrifter af det, og hvor det havde ligget saalænge, at jeg bildte mig ind det var forkommet. Jeg skal, naar det i Efteraaret har været benyttet til Trykning af Stykket, ikke forglemme at tilsende Dem det, skjøndt maaskee da i en noget ringe Tilstand, da det har liidt endeel under Afskriverens Haand, og sikkert vil lide endnu meer under Sætterens.

4/11 1874. Hermed høistærede Hr. Etatsraad, følger Manuscriptet af »Tiderne skifte«, som De i Sommer ønskede at komme i Besiddelse af. Hvorledes De vil faae alle de i Trykkeriet adskilte Blade til at hænge sammen, maa Deres Bogbinder om; det gaaer langt over min Forstand. Jeg vedlægger et andet lille Manuscript, »Adonis« hvis Offentliggjørelse ligeledes har fundet Sted i disse Dage. Maatte nu begge disse Smaaarbejder i Deres Samlinger finde Værn mod hurtig Tilintetgjørelse og Forglemmelse!

Saaledes som Paludan-Müller stillede sig, har de fleste Forfattere baade da og senere imødekommet de Henvendelser, som rettedes til dem. Som Vidnesbyrd herom skal anføres et Udvalg af Breve fra den følgende Tid og fra forskellige Sider, hvorved bemærkes, at Alexander L. Kielland, hvis charmerende Egenskaber som Brevskriver heller ikke fornægter sig i disse Billetter, var en personlig Bekendt af det Collinske Hus som Ven navnlig af Viggo Drewsen og Frue f. Collin. Intet af Brevene har tidligere været trykt.

Sophus Schandorph til Edvard Collin. 6/5 1879. Kand. Otto Borchsenius har bedet mig om at bevare Manuskriptet til mit Digt »Unge Dage«, som nu er under Pressen, til Hr. Etatsraaden. Da jeg er mig min egen Uordenlighed bevidst og frygter for, at, efterhaanden som jeg faar Manuskriptet tilbage fra Trykkeriet, jeg skal »forlægge« det, saa jeg aldrig finder det mere i komplet Stand, tillader jeg mig at sende Hr. Etatsraaden indlagt, hvad der nu er trykt, og beder Dem, om jeg maa sende Dem det »i Rater«. Hvad her følger er omtrent den første Trediedel.

Troels-Lund til Jonas Collin. 17/1 1881. Det eneste af mine Manuskripter, der har undgaaet sidste Flytnings Vederstyggelighed, er medfølgende Brudstykke af min »Danmarks og Norges Historie i Slutningen af d. 16de Aarhundrede« 1ste Bog. Jeg sender det til Dig, for at Du selv kan afgjøre, om det ikke er for ubetydeligt til at indlemmes i Din Faders Samling. I saa Fald bedes Du tilintetgjøre det; jeg skal nok see at bevare mit næste Manuskript fuldstændigt.

Alexander L. Kielland til Jonas Collin. 26/11 1881. Herved sender jeg Dem efter Aftale Manuskriptet til »Else«, som det er mig en Fornøielse at tilbyde Deres Hr. Fader.

Der mangler desværre de otte første Ark, som jeg ikke kan finde; men hvis denne Mangel fra et Samlerstandpunkt er af Betydning,

maa De underrette mig derom; thi jeg tror nok, jeg skal kunne trolle det manglende frem; jeg har en Anelse om, at Ude og hjemme har det.

Det overstregede Halvark, jeg lader følge, indbildte jeg mig kunde være af Interesse, fordi det er Skelettet af Bogen, som jeg opstiller og afdeler i Kapitler, naar jeg begynder at skrive. Efterhvert som jeg da er færdig med et Kapitel overstreger jeg Skelettet, hvilket er en overvættets stor Fornøielse.

Jeg beder Dem sige Deres Hr. Fader, at jeg er meget stolt over at optages i Samlingen.

Alexander L. Kielland til Edvard Collin. ^{29/11} 1882. Hoslagt har jeg den Fornøielse at oversende 1ste og 2^{det} Manuskript til »Trofast« — en Fortælling, som sammen med »Karen« udkommer til Jul under Titel: To Noveller fra Danmark. Hele Bogen bliver 96 Sider! — ak! den som kunde skrive tykke Bøger.

H. F. Ewald til Jonas Collin. ^{18/11} 1886. Jeg mindes, at jeg engang spurgte Deres salig Fader, hvad han dog vilde med flere Manuskripter af samme Forfatter, hvortil han humoristisk svarede, at dette mit Spørgsmaal viste, at jeg slet ikke forstod Meningen med Samlingen.

Jeg blev da lige klog, og denne min Dumhed maa De tilskrive, at jeg nu spørger Dem, om De ønsker alle de Manuskripter, jeg har liggende? Hvad jeg har, er ganske til Deres Tjeneste; men jeg vil dog nu først afvente Deres Svar og rette mig derefter. Saa skal det, De ønsker, blive opsøgt og indpakket, og naar Pakken er i Orden, skal jeg lade Dem det vide, for at De kan lade den afhente.

Alexander L. Kielland til Jonas Collin. ^{13/12} 1886. Dersom Theatret siger, at det ejer Manuscriptet [til »Tre Par«], saa ved jeg virkelig ikke noget at sige derimod; det synes jo noksaa rimeligt. Men kan De faa det ved Snedighed, saa er det Dem vel undt. 1ste Skrivning brændte jeg i Norge; den var for generende.

Henrik Scharling til Jonas Collin. ^{25/3} 1887. Hvis Deres Samling ogsaa omfatter videnskabelige Værker, kan jeg sende Dem et stort

Manuscript af min »Christelige Sædelære«, som staaer til Deres Tjeneste, hvis De ønsker at erholde det.

Johanne Luise Heiberg til Jonas Collin. 5/5 1887. Her sender jeg Dem alt hvad jeg til Dato har kunnet finde af Heibergs Manuskripter. Digtet er det lille Digt, som Marie Stuart resiterer hvor hun kommer ud af Fængselet, og som Heiberg oversatte i en bedre Form paa min Opfordring.

Amalie Skram til Jonas Collin. 28/11 1887. Det har gjort mig så ondt at De forgyæves har søgt mig alle de ganger.

Jeg vilde selv været henne hos Dem med manuskripterne, men så vidste jeg ikke nummeret og så lod jeg pigen gå og bad hende skaffe sig underretning i en vejviser eller hos en urtekræmmer.

Manuskripterne er forresten så stygge og fæle at jeg skammer mig over dem. Havde jeg tænkt mig at de skulde opbevares vilde jeg måske gjort mig mere flid.

Henrik Scharling til Jonas Collin. 12/1 1888. Tak for Laan af Nøddebo Manuscriptet, hvilket jeg idag har afsendt til Dem gennem Reitzels Boglade. Jeg har vedlagt Forordet til den nye Udgave — samt Manuscript til et Par Dagbladsartikler, der i Sommer vakte adskillig Opmærksomhed i kirkelige Kredse.

Edvard Holm til Jonas Collin. 9/11 1888. Da De i Sommer anmodede mig om Manuscriptet til mit Skrift: »Kampen om Landbo-reformerne«, svarede jeg Dem, at jeg foreløbig maatte ønske at beholde det selv (paa Grund af nogle Anmerkninger i det, som jeg ikke havde optaget i det trykte Skrift, og som jeg i Tilfælde af Polemik maaske kunde faa Brug for). Men nu maa jeg antage, at jeg ikke kan selv faa Anvendelse for det mere, og jeg sender Dem det derfor, idet jeg tillige lader medfølge Manuscriptet til det Festskrift, jeg nu har udarbejdet til Universitetets Fest i Anledning af Kongens Rege-ringsjubilæum (Den offentlige Mening og Statsmagten (1784—1799)).

Alexander L. Kielland til Jonas Collin. 23/3 1889. Jeg skal se efter Manuscr. til »Professoren«, men De ved, jeg generer mig altid lidt

for Komediene. Imidlertid sidder jeg nu hele Dagen og fordærver baade min Stil og min Haandskrift i denne Avisen [»Stavanger Avis«, som Kielland et Aars Tid redigerede].

Gustav Esmann til Jonas Collin. ^{6/6} 1890. Manuskriptet til a) 3 Akter af »I Provinsen«, samt en Omskrivning af 4de Akts Slutning b) »Før Brylluppet« 2 Akt-Skuespil skrevet 86 og skal med fordi Forandringer opføres paa Dagmartheatret — henligger til behagelig Afhentning i Schuboths Boglade. —

Venlig Hilsen til Deres Frue og Dem fra Fanny og mig. Vi holde i Dag Bryllup i al Stilfærdighed.

Sophus Schandorph til Jonas Collin. ^{25/12} 1892. Jeg under Dem gjerne alle mine Manuskripter.

Men efter Agerskovs Død aner jeg ikke, hvor Manuskriptet til »Poet og Junker« er at finde.

Kan De faa det opspurgt, kan maaske disse Linjer være Legitimation for Dem.

Det gjør mig ondt, at De er gaaet forgæves til mig.

Men om Morgenen *maa* jeg ud. Da arbejder jeg, mens jeg spaserer i fri Luft eller kører med Sporvogn, Jernbane — tidt til Ringsted, Holbæk osv., er saa hjemme Kl. 2. Saa skriver jeg — og jeg hader den materielle Akt at skrive — saadan om Natten. Var jeg rig og mægtig som Goethe, vilde jeg holde Sekretær og diktere. Pen og Blæk er mig modbydelige, jeg har en horror scribendi.

Kl. 2 træffer De mig næsten altid.

Marcus Rubin til Jonas Collin. ^{16/1} 1895. Hoslagte Manuskript til »Frederik VI's Tid« turde jeg maaske bede Dem indlemme i Deres Manuskriptsamling, idet jeg hjerteligst takker Dem for Deres store Venlighed imod mig, der i høj Grad er kommet den idag udkomne Bog tilgode.

Gabriel Sibbern til Jonas Collin. ^{30/5} 1896. Jeg har nogle af min Faders Haandskrifter til hans trykte Sager i Orden, saa at De kan afhente dem, naar De vil. De ere næsten alle i Kvart og samlede i

Pakker, der lagte ovenpaa hinanden gjøre en Stabel, knap en halv Alen høi. Saa kjender De Byrden, De tager paa Dem.

Sophus Müller til Jonas Collin. u. D. o. A. [c. 1897]. Her Ms. [til »Vor Oldtid«,], som Du gjerne nu eller senere maa behandle saaledes, som en og anden af mine kjære Studiefæller helst vilde behandle hele Oplaget af Bogen. Det ser griset og uordentlig ud; men jeg trøster mig med, at Bogen selv er pæn og ordentlig.

III

Et særligt Kapitel i Samlingens Historie danner Forholdet til HENRIK IBSEN. Det var her, at Jonas Collin gjorde sit dristigste Fremstød og vel nok led sin største Skuffelse.

Det tidligste Vidnesbyrd om en Forbindelse mellem dem foreligger i et Brev af $21/10$ 1867 fra Ibsen til Collin, med hvem han havde stiftet personlig Bekendtskab under et Ophold i Rom: »Mit nye Arbejde, et dramatisk Digt [»Peer Gynt«,], der formentlig udkommer i næste Maaned, har jeg fuldført her [i Sorrent]. Jeg har, efter Løfte, gjemt Haandskriftet till Deres Hr. Faders Samling, og skal sende Dem Pakken med første Lejlighed« (Breve fra Henrik Ibsen I 156). Fra en senere Tid er det næste, hidtil utrykte Brev ($4/1$ 1870): »Hvad de omhandlede Manuscripter betræffer, saa anser jeg mig ikke som ejendomsberettiget till disse. Men dersom Cancelliraad Hegel er villig till at afstaa dem, saa er det en Selvfølge at jeg vil betragte det som en Ære at faa dem indlemmede i Deres Herr Faders Samling.« Det er klart, at der her er Tale om Trykmanuskripter, og herved forblev det gennem de kommende Aar (med den ovenfor omtalte Lakune). Under Henrik Ibsens Besøg i

København i 1887, da han tilbragte sin Sommer i Sæby, viste der sig imidlertid ved en personlig Samtale et nyt Perspektiv for Collin, saaledes som det ses af følgende, hidtil utrykte Brev fra ham til Ibsen, der meddeles efter en udateret Koncept i den Collinske Brevsamling:

Da jeg besøgte Dem her i Kjøbenhavn, havde jeg ingen Bagtanke, da jeg spurgte Dem, om Udkastene til Deres andre Arbeider existerede. Jeg kom kun for at bede Dem om Manuskriptet til Rosmersholm [udkom 1886], og det var en Yttring af Dem, der bragte mig til at tale om Udkastene til Deres andre Arbeider. Til min store Glæde fortalte De mig, at disse alle vare i Behold, men saa sagde De Noget, som jeg ikke er sikker paa, at jeg har forstaaet rigtigt. Det er denne Uvished, der dagligt piner mig, og som jeg beder Dem befri mig for. Husker jeg ret, saa faldt Ordene omtrent saaledes: De ytrede, at De ikke ret forstod hvilken Interesse der kunde være i at have Renskriften til et trykt Arbeide, og dertil svarede jeg, at selvfølgelig vare de første Manuskripter af ulige større Interesse, men ogsaa vanskeligere at erholde, og at jeg betragtede Udkastet til »Brand« som en af de bedste Perler i min store Samling. Ved Deres Bemærkning om, at De havde saadan Angst for at blive undersøgt i levende Live gik det pludseligt op for mig, at der var en Mulighed for, at jeg kunde erholde de Udkast, som De havde talt om. Jeg erklærede da, at jeg gav Dem mit Ord paa, at uden Deres Samtykke skulde aldrig noget af Deres Manuskripter komme i Kløerne paa en Literat, hvis de kom i min Besiddelse, og dertil — har jeg drømt det, saa tilgiv mig — men det staar for mig saa levende, at De da svarede mig: »Ja, ja, De faar dem vel ad Aare.« Det er disse Ord, der spøge i min Hjerne og ikke lade mig Ro. Er det en Hallucination, eller er det virkeligt? Det maa være sandt, thi jeg fløi lige hjem til min Moder og fortalte hende det — men

hver Dag senere dukker der en Angst op: Har jeg forstaaet det rigtigt, var det Ibsens Mening.

Jeg beder Dem indstændigt at sige mig, om det er saa. Jeg skal villigt gaa ind paa enhversomhelst Forpligtelse for mig og — om De vil — for mine Efterkommere til aldrig mod Deres Villie at udlevere noget [af] Deres Manuskripter til literær Undersøgelse eller lignende Brug, jeg skal vente taalmodigt indtil De giver mig dem, og hvis jeg faar dem, saa skal jeg vaage over dem med al den Beundring og Kjærlighed jeg har for deres Forfatter.

Men sig mig, om jeg har misforstaaet Dem.

Selvfølgelig var det ikke Ibsens Mening, og Collin fik intet Svar. Forholdet vedblev at være som hidtil, som det ses af Ibsens Brev fra 19/12 1893 (hidtil utrykt), hvor der som før er Tale om Trykmanuskripter: »De er naturligvis forlæggerens retmæssige ejendom. Men afdøde etatsråd Hegel spurgte mig engang om han vedblivende kunde afgive dem til den Collinske samling, hvortil jeg gav mit samtykke.« Men da der i Anledning af den Udgave af Ibsens Breve, som udkom 1904 besørget af Halvdan Koht og Julius Elias, rettedes Henvendelse ogsaa til Jonas Collin om at yde Bidrag, benyttede han Lejligheden til paa ny at bringe Sagen paa Bane overfor Sønnen Dr. Sigurd Ibsen, da norsk Statsraad i Stockholm, eftersom Digteren selv paa dette Tidspunkt var meget svagelig (Koncept af 24/6 1903 i den Collinske Brevsamling, hidtil utrykt):

Jeg har ogsaa en anden Grund til at henvende mig til Dem, den nemlig, at jeg herved faar Leilighed til at bringe en Sag paa Bane, som for mig er af største Interesse, og i hvis Udfald De maaske vil komme til at spille en afgjørende Rolle. Naar jeg ikke tidligere har

berørt Spørgsmaalet for Dem, saa har det kun været fordi jeg ikke har ønsket, at Sagen paany skulde bringes frem for Deres Fader, da jeg kunde befrygte, at hans Helbredstilstand ikke tillod ham at beskjæftige sine Tanker med Andet end det høist nødvendige og endelig fordi jeg nødigt vilde synes paatrængende. Sagen angaar Deres Faders Kladde-Manuskripter. Jeg tør maaske gaa ud fra, at De af Navn kjender »den Collinske Manuskriptsamling« og veed, at jeg er Eier af den. Den omfatter nu c. 8000 Mskr. af skandinaviske Forfattere og er saaledes langt den største eksisterende Samling af den Art. Det er Dem maaske ogsaa bekjendt, at Deres Fader har skjænket mig Kladdemskr. til »Brand«, en Gave, som jeg altid har sat overordenlig stor Pris paa og stadig betragter og værner om som en Slags Relikvie. —

To Gange senere, i Christiania og i Kbhvn. har Talen mellem Deres Fader og mig dreiet sig om de andre Kladdemanuskripter. Der er da faldet Ytringer fra Deres Fader, som kunde lade mig formode, at han ikke var tilbøielig til at indlemme disse literære Skatte i min store Samling. Han erklærede den ene Gang, at han ikke holdt af at blive dissekeret i levende Live, og tilføiede »men det bliver dog nok Dem, der faar dem en Gang, hvis nogen faar dem — i alt Fald bliver det ikke nogen Anden.« En anden Gang bad jeg ham give mig et bindende Løfte, men jeg tør ikke med Sikkerhed sige hvad han svarede. Jeg husker kun, at han intet saadant Løfte gav mig, og at jeg havde Indtryk af, at han helst vilde undgaa at give noget definitivt Svar. Jeg har altsaa intet juridisk Krav, og selv om saa var, vilde jeg naturligvis aldrig gjøre det gjældende overfor ham, hvem jeg skylder saa meget og holder saa meget af.

Min Bøn til Dem, Hr. Dr., er nu, at De vil lade mig vide, om Deres Fader har disponeret over samtlige Kladdemanuskripter paa anden Maade eller om De mener, at jeg har Udsigt til engang at faa dem. Selvfølgelig underkaster jeg mig enhver Betingelse med Hensyn til Manuskripternes Opbevaring og diskrete Benyttelse. Det

er ikke min Mening at bede Dem paavirke Deres Fader eller minde ham om Sagens Forhistorie, men kun at sige mig, om jeg efter Deres Mening skal opgive Haabet eller om jeg fremdeles tør opretholde det.

Herpaa svarede Sigurd Ibsen (2/7 1903), at angaaende de omskrevne Kladdemanuskripter kunde han for Tiden ikke udtale sig, men han skulde bringe Sagen paa Bane, naar han i en nærmere Fremtid besøgte sin Fader i Kristiania. Den 9de Juli 1905 døde imidlertid Jonas Collin, den 23de Maj 1906 Henrik Ibsen, og derefter skænkede Fru Susanna Ibsen sin Mands litterære Efterladenskaber til Universitetsbiblioteket i Oslo, hvor de nu befinder sig.

Svigtede det saaledes med Ibsen, fastholdt Alexander L. Kielland paa sin Side Forbindelsen til det sidste. Efter Collins Død tilskrev han 21/12 1905 det kgl. Bibliotek i København: »Efter Aftale med Enkefru Etatsraadinde Collin f. Knutzon tillader jeg mig herved at oversende mit Manuscript til den siste Bog: Omkring Napoleon, forat dette kan blive vedlagt mine øvrige Manuscripter i den Collinske Samling.«

IV

Man vil have faaet et Indtryk af Fader og Søn som Samlere. Det var deres Lykke, at de tilhørte en Tid, der ikke tillagde Manuskriptet til en Bog nogen synderlig Værdi, naar først Bogen var trykt, og de havde ingen Konkurrenter. Men Jonas Collin levede længe nok til at erfare, at et Forfattermanuskript af vedkommende kunde vurderes ud fra noget andre Synspunkter end dem, han og hans Slægtled var vant til at anlægge.

Paa det 20de Aarhundredes Tærskel henvendte en af de unge Digtere sig til ham med Forespørgsel, om han vilde købe Kladderne til et Arbejde af ham, til hvilket Renskriften i Forvejen fandtes i Samlingen. Collins Svar lød saaledes (Koncept af 26/11 1901 i den Collinske Brevsamling, hidtil utrykt):

Det er rigtigt, at jeg er i Besiddelse af de nævnte Manuskripter, og jeg er glad ved at have dem i min store Samling. Desværre er jeg ikke stillet saaledes, at jeg kan udvide denne ved Kjøb. Den omfatter henimod 8000 N^o, blandt hvilke mange ere af stor Interesse, men alle ere skjænkede til Samlingen, mest af Forfatterne selv. Allerede denne Omstændighed gjør, at jeg slet ikke har noget Begreb om saadanne Sagers Pengeværdi, saa at jeg — om ikke af anden Grund, saa dog af denne — er afskaaret fra at gjøre Dem noget Tilbud.

Jeg beklager naturligvis at maatte renoncere paa den Glæde at indlemme Deres Kladder-Mskr. i min Samling, men derved er Intet at gjøre.

Det er den ny Tid, der her mødes med den gamle.

Ved Samlingens Indlemmelse 1925 i Biblioteket, hvor den fremtidigt udgør en særlig Del af Haandskriftsamlingen under Navn af »Den Collinske Manuskriptsamling«, bevaredes i sin Helhed den Karakter, der var givet den af Fader og Søn; hvad der udskødes, var væsentlig saadanne Tidsskriftafhandlinger og Avisartikler, der i sig selv savnede Interesse, eller hvis Forfattere paa anden Maade var til Stede. Derimod forsvandt den høje Nummerering, som var fremkommet derved, at hvert en-

kelt Digt havde faaet sit eget Nummer; ved Omordningen samledes disse spredte Digte til de Digtsamlinger, hvortil de hører, og ogsaa ellers sloges ofte en Forfatters Produktion sammen under ét Nummer, uanset hvor mange Værker den bestod af. Som Samlingen nu er ordnet, udgør den 120 Numre i Folio, 540 i Kvart. At den til Trods for sit Fald i Nummertal stadig har en ganske antagelig Størrelse, vil fremgaa af, at den i Opstilling fylder henved 45 Meter; for dem, hvem dette er et fantasiløst Tal, skal tilføjes, at Runde Taarns Højde er 36 Meter.

Biblioteksmæssigt er Samlingen i sin Slags uden Lige; videnskabeligt er dens Tyngdepunkt den uvurderlige Skat af Poul Møllers, H. C. Andersens og Holger Drachmanns Manuskripter. Fra begge Sider set vil derfor Edvard og Jonas Collin blandt de mange danske Bogsamlere, der gennem Aarhundrederne har beriget det kgl. Bibliotek, altid indtage en Hædersplads.